

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav anglistiky a amerikanistiky

Náměstí J. Palacha 2, 116 38 Praha 1, Tel. 221619341, Fax 02-21619382

Posudek školitele na Mgr. Alici Tihelkovou, roz. Brabcovou
obhajující doktorskou disertační práci
Theory and Practice of Czech Bilingual Specialized Dictionaries

Přestože doktorandka, která v době, kdy zahájila PGS, pracovala na Katedře aplikované jazykovědy FHS ZČU v Plzni (odkud v r. 2004 přestoupila na Katedru anglického jazyka FF ZČU v Plzni) a neměla na poli lexikografie velkou zkušenost, pustila se do zpracování tematiky s obdivuhodnou energií. Svědčí o tom skutečnost, že od r. 2004, tedy dva roky po zahájení studia, kdy se mohla v plné míře věnovat práci na disertaci, stačila publikovat čtyři samostatné příspěvky, které vycházejí z přípravné fáze její práce (*The role of a linguist in the production of specialized dictionaries. In Learning Together. Pardubice : AUČR, 2004. s. 25-31. ISBN 80-7194-724-5; Terminography - a neglected discipline?. In 2nd Prague Conference on Linguistics and Literary Studies: Proceedings. Praha : Univerzita Karlova - Pedagogická fakulta, 2005. s. 21-30. ISBN 80-7290-221-0; Bilingual specialized dictionaries - how useful are they?. In Sborník příspěvků z konference ProfiLingua 2005. Plzeň : Západočeská univerzita, 2005. s. 17-21. ISBN 80-7043-424-4; On six lexicographical myths: theory and practice of specialized lexicography contrasted. In Patterns. A Festschrift for Libuše Dušková. Praha : Ústav anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2005. s. 11-23. ISBN 80-7308-108-3).*

Teoretické aspekty lexikografie, zvláště ve vztahu k speciální (terminologické) lexikografií, patří u nás k dlouhodobě zanedbávané oblasti. Na jedné straně se objevuje poměrně velké množství (dvojazyčných) terminologických slovníků, na druhé straně absence informací o (základních) principech jejich sestavování se projevuje leckdy nízkou, až zoufalou úrovní jejich zpracování. Velmi nevyrovnanou úroveň existujících slovníků anekdoticky dokazuje v předkládané disertaci např. příloha na str. 179 (Figure B.3), která přináší ukázkou hesel anglicko-českého terminologického slovníku pod písmenem CH !

Práce je reakcí na tuto situaci a snaží se s ní vypořádat na několika úrovních. Dá se říci, že je to možná jeden z prvních pokusů u nás spojit teoretický popis a konkrétní hodnocení a shrnout relevantní poznatky do podoby metodologie přípravy dvojazyčných terminologických slovníků. Nejprve v kap. 2 mapuje vývoj a současný stav speciální lexikografie a prezentuje nejdůležitější pojmy i problémy s nimi spojené (např. nejasnosti v samotném odlišení speciální lexikografie, terminologie a terminografie). Na základě shromážděných teoretických poznatků podrobuje v kap. 3 podrobnému rozboru pečlivě volený soubor 25 dvojazyčných terminologických slovníků a hodnotí je z kvantitativních, zejména pak kvalitativních hledisek ve vybraných ukazatelích. Rozbor je zároveň diskusí výhod a nevýhod jednotlivých celkových a dílčích řešení, s kterými autoři slovníků přicházejí. Při hodnocení slovníků použila autorka uplatnila také jednu z popisovaných technik „dictionary user research“ a velmi vhodně použila vlastní dotazník. Tady bych jen upozornil na rozpor v údajích o roce, kdy byl průzkum proveden (na str. 86 zmíněn r. 2005, na str. 184 r. 2004).

Klíčovým bodem práce je kap. 4, The methodology for the production of Czech bilingual specialized dictionaries. Kromě poznatků z dvou předchozích kapitol do ní – pro někoho možná překvapivě – zapracovává i některé prvky z britské pedagogické lexikografie. Je to proto, že tato oblast představuje v současné době špičku z hlediska komputerového, lingvistického a metodicko-didaktického zpracování slovníku a prezentace hesel. Autorka přitom nepředkládá dogmatický návod na „správný“ terminologický slovník a jeho sestavování – naopak uvažuje několik možných variant/modelů, od lexikograficky minimalistického řešení, přes redukovaný model až po neredukovaný typ slovníku, usilující o „ideální“ skladbu, rozsah a prezentaci informací.

Konečně v Appendixu A jde autorka takřka s kůží na trh a realizuje vlastní představu neredukovaného terminologického slovníku (s omezeným počtem vybraných hesel). Lze říci, že tato část disertace je svým způsobem kritickým momentem pro posuzování celého předchozího textu. Měla by prokázat faktickou hodnotu teoretických předpokladů a závěrů předchozích kapitol. Ukázat, zda a do jaké míry se znalost teoretického aparátu pozitivně uplatňuje v praxi. Osobně se domnívám, že se doktorandka za konečný výsledek vůbec nemusí stydět. Nepochybně by bylo možno diskutovat o tom či onom aspektu hesel, celkově se mi jejich zpracování jeví jako uživatelsky velmi efektivní. Zároveň ukázkový slovník dokládá, že teorie (teoretická výbava tvůrce slovníku) je jedna věc, ale cit pro volbu příkladů, které implicitně ilustrují sémantické, lexikální a gramatické vazby popisované jednotky, je zcela jiná záležitost vyžadující lingvistickou, překladatelskou a pedagogickou zkušenost a v neposlední řadě i osobní disponovanost. Nejde o to, že by slovník přinášel revoluční řešení, nicméně hesla prezentují velmi nenásilným a nenápadným způsobem všechny podstatné informace, které jsou potřebné pro aktivní i pasivní práci s cílovým jazykem. Autorka přitom neméně modelově pracovala i s vlastním korpusem relevantních textů pro daný obor vytvořeným pro tento účel a využívala konkordančního softwaru.

Jako vedoucí práce bych rád vyzvedl skutečnost, že doktorandka pracovala nejen neobyčejně rychle a precizně (za zmínku stojí i takřka profesionální formální zpracování a výborná angličtina), ale především neobyčejně samostatně. V krátké době se v dané problematice dokonale zorientovala a stala se fakticky odborníkem na speciální lexikografii. To bylo ostatně školitelovo jediné štěstí, protože teprve dodatečně jsem si uvědomil, jak mimořádně riskantní a nevděčné zadané téma vlastně je. Jeden z hlavních cílů práce – vypracování metodiky psaní bilingválních terminologických slovníků – je striktně vzato úkol pro profesionálního lexikografa na důchodu s celoživotní zkušeností. Přesto si myslím, že doktorandka se tohoto úkolu zhostila mimořádně dobře a že její práce je cenným příspěvkem k zaplnění nepříjemné mezery v této oblasti naší lexikografie. Také se domnívám, že po příslušných úpravách by práce měla být publikována, aby se mohla stát užitečným pomocníkem příštích autorů terminologických slovníků.

V Praze dne 27.9. 2006

prof. PhDr. Aleš Klégr